

ĐỂ THỰC HIỆN CÓ HIỆU QUẢ NGUYÊN TẮC TẬP TRUNG DÂN CHỦ TRONG QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC Ở CẤP XÃ

TS. NGUYỄN THẾ TRÂM

Học viện CTQG Khu vực III

1. Một số bất cập và nguyên nhân.

Trong nhiều năm qua, đặc biệt từ khi Bộ chính trị ban hành Chỉ thị số 30/CT-TW về xây dựng và thực hiện *Quy chế dân chủ ở cơ sở*, Chính phủ ra Nghị định số 29/1998/NĐ-CP ngày 11-5-1998 về ban hành *Quy chế thực hiện dân chủ ở xã*, việc thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ (TTCD) ở xã, phường, thị trấn đã có nhiều chuyển biến tích cực, từng bước đáp ứng yêu cầu chung. Các quyết định quản lý của lãnh đạo xã, phường, thị trấn đều có tác động lớn đến đời sống kinh tế, văn hoá, tinh thần của người dân trên địa bàn.

Tuy nhiên, bên cạnh kết quả đạt được, còn không ít xã, phường, thị trấn cán bộ lãnh đạo chưa thực hiện đúng nguyên tắc TTCD trong quản lý. Điều đó đã làm ảnh hưởng không nhỏ đến chức năng lãnh đạo và uy tín của cán bộ xã, phường, thị trấn đối với người dân. Qua số liệu khảo sát ở 37 xã, 34 phường ở các tỉnh duyên hải miền Trung trong năm 2004 cho thấy: khoảng 25% xã, phường chưa thực hiện đúng nguyên tắc TTCD trong quản lý, đặc biệt có khoảng 8% vi phạm rất nghiêm trọng nguyên tắc này. Không ít xã, phường, thị trấn chưa thực hiện nguyên tắc thông báo công khai hoá những vấn đề cần thiết liên quan đến đời sống kinh tế - xã hội, môi trường của người dân trên địa bàn để tranh thủ ý kiến

tham gia đóng góp của dân trước khi quyết định. Đồng thời chưa tích cực, chủ động phối kết hợp và mạnh dạn kiến nghị với các đơn vị, các cơ quan cấp trên đối với những đơn vị do thiếu tinh thần trách nhiệm đã làm ảnh hưởng đến đời sống kinh tế, điều kiện ăn ở của người dân trên địa bàn, nhất là các vấn đề như quy hoạch, giải toả mặt bằng, di dời vị trí nhà ở, xây dựng cơ sở hạ tầng. Điều này không chỉ dẫn đến tình trạng các quyết định quản lý của chính quyền cấp xã chưa phù hợp với điều kiện thực tế, gây lãng phí mà còn làm cho người dân hoàn toàn bị động, trông chờ, thiếu an tâm, không an cư nên không lập nghiệp. Nhiều cán bộ xã, phường vi phạm nguyên tắc TTCD, có biểu hiện độc đoán, gia trưởng và tùy tiện. Nhiều vấn đề quan trọng không tổ chức lấy ý kiến, tranh thủ sự tham gia góp ý của người dân đã dẫn đến các quyết định quản lý được ban hành và thực hiện trong thực tế kém hiệu quả. Những hạn chế yếu kém này bắt nguồn từ những nguyên nhân chủ yếu:

- Do một bộ phận người dân ở xã, phường có trình độ nhận thức còn hạn chế (đặc biệt có 10% số dân ở xã, 6% số dân ở phường có trình độ nhận thức về các mặt rất thấp).

- Nhiều xã, phường chưa xây dựng và ban hành cơ chế tham gia góp ý của người dân đối với đội ngũ cán bộ lãnh

đạo xã, phường trong thực hiện nguyên tắc TTDC.

- Đời sống vật chất, tinh thần của một bộ phận dân cư trên địa bàn xã vẫn còn thấp, mặt khác, thiếu sự tuyên truyền, giáo dục thường xuyên nên khả năng hiểu biết, nắm bắt đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước còn rất hạn chế (16% số dân ở các xã, 12% số dân ở các phường không nắm được cụ thể chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước, không có thông tin nên không có cơ sở để tham gia đóng góp ý kiến, người dân chưa coi đây là trách nhiệm của mình).

- Cơ quan cấp trên chưa tổ chức kiểm tra một cách thường xuyên và xử lý nghiêm minh các trường hợp cán bộ lãnh đạo xã, phường vi phạm nguyên tắc TTDC. Điều này tạo "cơ hội" cho một bộ phận cán bộ lãnh đạo chính quyền xã, phường vi phạm nguyên tắc nói trên dưới những hình thức, mức độ khác nhau, có thể rất tinh vi, khó phát hiện và dễ bào chữa, biện bạch.

2. Giải pháp thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ trong quản lý nhà nước ở cấp xã.

Từ thực tế trên, để thực hiện có hiệu quả nguyên tắc TTDC trong QLNN ở cấp xã, theo chúng tôi cần quan tâm thực hiện các giải pháp sau:

Thứ nhất: chính quyền cấp xã cần sớm có chủ trương triển khai tổ chức cuộc vận động tuyên truyền, giáo dục một cách cụ thể về nội dung của nguyên tắc TTDC đối với mỗi người dân trên địa bàn nhằm không ngừng nâng cao trình độ, nhận thức của họ về nguyên tắc này. Phải coi đây là đợt sinh hoạt chính trị, tư tưởng có ý nghĩa rất lớn để nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của chính quyền cấp xã. Thông qua đó, gắn với việc kiểm điểm,

đánh giá, phân tích tình hình thực hiện nguyên tắc TTDC, kết quả và những hạn chế, yếu kém trong quá trình thực hiện đường lối, chủ trương, chính sách, nghị quyết của Đảng và pháp luật của Nhà nước trên địa bàn. Định kỳ 6 tháng tổ chức báo cáo kết quả và những vấn đề đặt ra trong quá trình thực hiện nguyên tắc TTDC tại địa phương để mọi người dân tham gia góp ý xây dựng. Cần có quy định: chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn ít nhất trong thời gian 3 tháng phải tiếp dân một lần nhằm giải quyết kịp thời những vướng mắc của nhân dân. Đảng uỷ cấp trên cần có quy định cụ thể về trách nhiệm của đảng uỷ cấp xã, chi bộ thôn, chi bộ tổ dân phố, chi đoàn thanh niên, hội phụ nữ, các doanh nghiệp đóng trên địa bàn trong việc hướng dẫn, tuyên truyền, giáo dục, đồng thời cùng với chính quyền tổ chức thực hiện tốt nguyên tắc này.

Thứ hai: chính quyền cấp trên cần cụ thể hoá nguyên tắc TTDC thành nghị quyết, quy chế, quy định có tính pháp lý làm cơ sở cho việc tổ chức thực hiện ở cấp xã. Quy định chi tiết hơn về trách nhiệm, nghĩa vụ, quyền hạn, quyền lợi của cán bộ lãnh đạo cấp xã, trưởng thôn, tổ trưởng dân phố. Xây dựng và ban hành quy chế tổ chức thực hiện quy trình tham gia thảo luận, góp ý kiến của người dân đối với cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp xã, trưởng thôn, tổ trưởng dân phố. Chính quyền cấp xã, trưởng thôn, tổ trưởng dân phố cần đổi mới phương pháp quản lý đảm bảo tính khoa học, thực hiện tốt dân chủ, tranh thủ sự đồng thuận của người dân. Để thực hiện hiệu quả nguyên tắc này, một trong những yêu cầu đòi hỏi cán bộ lãnh đạo cấp xã phải kiên nhẫn, thuyết phục người dân trên cơ sở phân tích đúng, sai, để người dân ủng hộ và đi đến thống nhất cao trong các quyết định

quản lý. Mặt khác, cần đổi mới việc ban hành các văn bản quản lý của chính quyền cấp xã nhằm đảm bảo chất lượng văn bản theo đúng quy định của *Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật* đã được Quốc hội thông qua, có hiệu lực từ ngày 01-5-2005. Quy định một cách cụ thể, rõ ràng, đảm bảo tính nguyên tắc về những nội dung dân được bàn: với ai và bàn về vấn đề gì? Được kiểm tra ai và kiểm tra như thế nào? Khắc phục tình trạng nói chung chung và không thực hiện hoặc có thực hiện nhưng rất hình thức; tạo điều kiện cho người dân được mạnh dạn tham gia ý kiến, cũng như tạo thuận lợi cho chính quyền xã, phường trong quá trình chỉ đạo thực hiện nguyên tắc này. Đối với những vấn đề như quy hoạch giải toả mặt bằng, đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, cải tạo môi trường (kể cả dự án của trung ương), các tỉnh cần có quy định cụ thể về thẩm quyền, trách nhiệm về chế độ, chính sách đền bù, về nguồn vốn đầu tư. Trước khi có chủ trương xây dựng, chính quyền cấp xã phải thông báo công khai rộng rãi cho nhân dân trên địa bàn biết để tham gia đóng góp ý kiến. Trường hợp không thông báo cụ thể cho người dân biết hoặc dân có kiến nghị nhưng vẫn không nghiên cứu giải quyết thì chính quyền cấp xã phải chịu trách nhiệm về hậu quả gây ra và bị xử lý. Các dự án do các cấp trên trực tiếp quản lý, chính quyền cấp xã phải có trách nhiệm phối hợp và kiến nghị nếu xét hiệu quả thấp, gây ảnh hưởng đến môi trường trên địa bàn. Nếu không làm tốt điều đó thì chính quyền cấp xã cũng phải chịu trách nhiệm trước dân (chứ không phải chỉ có cơ quan cấp trên chịu trách nhiệm)

Thứ ba: để thực hiện có hiệu quả nguyên tắc TCDC trong quản lý, một trong những đòi hỏi có tính nguyên tắc là

cán bộ lãnh đạo cấp xã phải nghiêm túc thực hiện việc tự phê bình và phê bình. Sau thời gian 6 tháng, mỗi cán bộ lãnh đạo xã, phường, thị trấn phải mạnh dạn tự phê bình để được nhân dân góp ý, phê bình nhằm phát huy ưu điểm, sửa chữa khuyết điểm; phải coi công việc này là việc làm thường xuyên. Đồng thời, cần đổi mới phương pháp tổ chức cho người dân tham gia đóng góp ý kiến nhằm tạo điều kiện khuyến khích họ được mạnh dạn phát huy dân chủ trong góp ý, phê bình, xây dựng đối với cán bộ lãnh đạo xã, phường, thị trấn từng bước đưa hình thức này vào nề nếp. Phải có những quy định xử lý kỉ luật đối với những cán bộ lãnh đạo vi phạm nguyên tắc TCDC cũng như có hành động trừng phạt những người dám góp ý kiến “nói thẳng nói thật”. Nội dung tự phê bình của cán bộ lãnh đạo cần tập trung làm rõ tình hình thực hiện nguyên tắc TCDC trong quản lý thời gian qua như thế nào? Những vấn đề đã được nhân dân góp ý, khắc phục ra sao?

Thứ năm: Các cơ quan QLNN cấp trên cần tiếp tục nghiên cứu phân cấp quản lý đối với cấp xã trên cơ sở pháp luật và các quy định của Nhà nước. Những vấn đề nào cấp xã có thể đảm nhiệm được thì cần tiếp tục phân cấp cho xã, phường nhất là những vấn đề như quản lý tài nguyên, khoáng sản, quản lý hệ thống đường sá, cầu cống; quản lý thu, chi ngân sách, quản lý môi trường, quản lý các doanh nghiệp tư nhân và hộ buôn bán nhỏ trên địa bàn; gắn việc thực hiện những nhiệm vụ này với trách nhiệm, quyền hạn của người đứng đầu chính quyền cấp xã trong quá trình phân cấp quản lý. Công bố công khai những nội dung quản lý mà cấp xã phải chịu trách nhiệm trên địa bàn, những vấn đề phải phối hợp với cơ quan cấp

(Xem tiếp trang 51).

lực để đầu tư phát triển. Đẩy mạnh thực hiện cải cách TTHC theo cơ chế “Một cửa”. Quan tâm và thường xuyên kiểm tra CB,CC thừa hành, kịp thời chấn chỉnh thiếu sót và kiên quyết xử lý đối với những CB,CC có hành vi nhũng nhiễu, gây phiền hà cho người dân. Cùng cố nâng cao hiệu quả hoạt động tự quản của ấp, khu phố, tổ dân cư.

Sáu là, củng cố và nâng cao chất lượng, hiệu quả việc thực hiện quy chế phối hợp giữa HĐND và UBND cấp xã với MTTQ và đoàn thể cùng cấp, vận động nhân dân tích cực tham gia xây dựng củng cố chính quyền trong sạch, vững mạnh.

Bảy là, chủ tịch UBND cấp xã cần đặc biệt quan tâm chỉ đạo thực hiện tốt công tác tiếp dân và giải quyết khiếu nại, tố cáo của công dân nhằm đảm bảo quyền lợi chính đáng hợp pháp của người dân, tuyệt đối không được đùn đẩy trách nhiệm, kéo dài vụ việc. Trước mắt, cần thực hiện tốt kiểm tra lại, giải quyết ngay những vụ tổn động, phức tạp.

Tám là, tiến hành tổng kết, đánh giá, rút kinh nghiệm và đề ra những biện pháp thiết thực trong thực hiện nhiệm vụ chính trị, điều hành QLNN ở địa phương, chăm lo đời sống nhân dân, thúc đẩy kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng ngày càng phát triển □

* * * * *

ĐỂ THỰC HIỆN CÓ HIỆU QUẢ...

(Tiếp theo trang 34)

trên. Mặt khác, chính quyền cấp xã cần tiếp tục nghiên cứu phân cấp một số mặt cho thôn, tổ dân phố quản lý, nếu xét thấy có thể đảm nhận được như: quản lý trật tự an toàn xã hội, quản lý văn hoá, môi trường... Kinh nghiệm cho thấy nếu thực hiện phân cấp quản lý hợp lý sẽ tạo ra sự năng động, sáng tạo, nâng cao dân chủ ở chính quyền cấp xã và ngược lại tính tự chủ, tự chịu trách nhiệm của xã, phường được nâng cao sẽ là điều kiện để thực hiện có hiệu quả nguyên tắc TCDC.

Thứ sáu: đảng uỷ xã, phường, thị trấn cần phải đề ra chủ trương, nghị quyết làm cơ sở cho UBND cấp xã thực hiện quản lý có hiệu quả các công việc theo chức năng, nhiệm vụ được giao, nhất là vấn đề nâng cao trình độ, năng lực của cán bộ lãnh đạo, quản lý. Xây dựng và thực hiện chiến lược đào tạo cán bộ quản lý, có chính

sách dài ngọ thoả đáng đối với cán bộ cấp xã và khuyến khích các sinh viên sau khi tốt nghiệp đại học về công tác lâu dài ở cơ sở. Hiện nay, để đáp ứng yêu cầu quản lý kinh tế, mỗi xã, phường, thị trấn cần được bổ sung một phó chủ tịch phụ trách kinh tế. Trong lãnh đạo, chỉ đạo cần phân biệt một cách cụ thể chức năng lãnh đạo của Đảng uỷ và chức năng quản lý, điều hành của UBND nhằm khắc phục tình trạng cấp uỷ bao biện, làm thay chức năng của chính quyền và ngược lại. Đồng thời, cần thực hiện tốt chức năng QLNN đối với các lĩnh vực trên địa bàn, không coi nhẹ lĩnh vực nào, đảm bảo tính đồng bộ, toàn diện, thống nhất. Phân biệt một cách rạch ròi chức năng QLNN về kinh tế của chính quyền cấp xã với chức năng quản lý sản xuất - kinh doanh, không can thiệp quá sâu vào hoạt động sản xuất của các doanh nghiệp, hộ kinh doanh cá thể đóng trên địa bàn □